

Kulturdepartementet

Oslo 16.11.22

HØRINGSSVAR - FORSLAG TIL LOV OM OMSETNING AV BØKER (BOKLOVEN)

Vi viser til departementets høringsbrev av 18.08.2022 om høring av forslag til lov om omsetning av bøker (bokloven), og gir her vårt hørings svar.

Forfatterforbundet ønsker en ny boklov velkommen og mener denne vil være viktig for å sikre norske lesere og forfattere god tilgang på bred og mangfoldig litteratur på norsk, av god kvalitet.

Kommentarene gis løpende i samsvar med paragrafene i lovutkastet.

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og å sikre god tilgjengelighet til litteraturen for alle i Norge.

Loven skal også ivareta forfatter- og leserinteresser og legge til rette for et mangfold av aktører, bidra til å fremme kultur- og kunnskapsformidling og styrke skriftkulturen på bokmål, nynorsk og de samiske språkene.

Kommentar:

Forfatterforbundet (FF) mener dette er et godt formål og støtter formuleringene og intensjonen bak dem, slik de er beskrevet i høringsnotatet. Bredde, mangfold, kvalitet og tilgjengelighet er gode overordnede begrunnelser for bokloven. Vi er også glade for at forfatter- og leserinteresser fremheves som sentralt, og at litteraturens rolle i kultur- og kunnskapsformidlingen og for skriftkulturen er så tydelig poengtert.

§ 2. Definisjoner

I denne loven menes med

- a. bok: utgivelse innenfor lovens virkeområde, som tilgjengeliggjøres for publikum uavhengig av publiseringsformat, herunder en heftet eller innbundet bok (papirbok), en elektronisk fil (e-bok) eller en innlest parallellutgave av papirbok og elektronisk bok (lydbok)*
- b. leverandør: privatperson eller virksomhet som utgir bøker med ISBN-nummer*

- c. *forhandler: virksomhet som selger bøker til sluttkunde i eksemplarsalg, fysisk eller digitalt*
- d. *sluttkunde: enhver som kjøper bøker til andre formål enn for videresalg*
- e. *digital abonnements-tjeneste: strømmetjeneste eller annen tjeneste som gir sluttkunde tilgang til e-bøker og lydbøker gjennom å tegne abonnement*
- f. *tittel: et litterært verk som kan foreligge i ulike formater, herunder trykt bok, e-bok, lydbok*
- g. *omsetning: salg av bøker i eksemplarer og tilgjengeliggjøring av e-bøker og lydbøker i digitale abonnements-tjenester*
- h. *fastpris: bindende videresalgspris på en bok til sluttbruker som skal gjelde i en konkret periode (fastprisperioden)*

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter forslaget om å definere sentrale begreper som brukes i bokloven, men har noen kommentarer knyttet til begrepet «bok». I tillegg mener vi at «bibliotek» bør defineres i loven.

a. bok:

Tankene som presenteres i høringsnotatet rundt definisjonen av «bok» er gode, men vi vil foreslå en annen definisjon enn den foreslått i lovteksten. Vi er ellers enige i at alle ledd i produksjons- og salgskjeden til en bok defineres.

Begrepet «bok» bør knyttes tett opp mot åndsverklovens definisjon av åndsverk. Ved å bruke kjent terminologi fra loven og normalkontrakter, får vi en gjennomgående helhetlig forståelse av hva som er å forstå med en «bok».

Alternativ formulering: «En bok er en utgivelse av et litterært verk av enhver art, som er uttrykk for original og skapende åndsinnsetning. En bok er et skriftlig utformet åndsverk som kan eksistere i flere utnyttelsesformer, både fysiske og digitale. Innlesinger av et skriftlig åndsverk omfattes av loven.»

Særlig når det gjelder barne- og ungdomslitteratur, er det ikke en ny problemstilling at et verk kan komme først på lyd. Ser man bakover i norsk barnelitteraturhistorie, ble flere bøker originalt skrevet for radio (Barnetimen for de minste). Det gjelder nesten alle bøkene til Anne-Cath Vestly og flere av Alf Prøysens bøker. Man kan godt trekke parallellen til lydbøker her. Det er ikke usannsynlig at bøker i fremtiden først publiseres som lydbøker, for senere å publiseres som papirbøker eller e-bøker.

Vi viser ellers til NFFOs innspill, og til Norske Barne- og Ungdomsbokforfatteres innspill.

Til sist i dette avsnittet vil vi foreslå at begrepet «bibliotek» defineres i loven, siden bibliotekene også er en aktør i det litterære kretsløpet og begrepet brukes flere ganger i de påfølgende paragrafene.

§ 3. Lovens virkeområde

Loven gjelder for omsetning av bøker på bokmål, nynorsk eller samiske språk utgitt av norsk leverandør for salg gjennom norsk forhandler. Loven gjelder likevel ikke ved salg til sluttkunde i en annen stat.

Loven gjelder for omsetning av skjønnlitteratur, sakprosa, [fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning,] uansett publiseringsformat.

Loven gjelder ikke for omsetning av skolebøker til grunnskolen og videregående skole eller omsetning av brukte bøker.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter utformingen av denne paragrafen og mener dette er det naturlige virkeområdet for loven. Vi støtter forslaget til alternativ 1 i § 3 som omhandler lovens virkeområde, slik at fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning omfattes av bokloven. Vi viser her blant annet til høringsvaret fra NFFO.

Vi vil samtidig peke på en usikkerhet knyttet til formuleringen at «loven gjelder for omsetning av bøker på bokmål, nynorsk eller samiske språk utgitt av norsk leverandør for salg gjennom norsk forhandler.» Dette åpner etter vårt skjønn for at en leverandør som er etablert i et annet land, men som selger norske utgivelser via en forhandler i utlandet, ikke er bundet av boklovens bestemmelser. Det er altså mulig å omgå lovens bestemmelser gjennom å registrere både leverandør (forlag) og forhandler i utlandet, og deretter transportere norske bøker til norsk kjøper.

§ 4. Normalkontrakt

Representanter for forfattere, illustratører og oversettere kan samarbeide med leverandører om normalkontrakter som inneholder bestemmelser om honorarsatser for forfattere og illustratører, provisjonssatser for deres agenter, og oversetterhonorar.

Departementet kan gi forskrift om særlige tilfeller hvor normalkontrakter skal anvendes.

Kommentar:

FF støtter utformingen av denne paragrafen og mener det er viktig at retten til normalkontrakt hjemles i loven. Normalkontraktene er en viktig del av det norske litterære systemet, og er i seg selv et viktig virkemiddel for å sikre bredde og mangfold i norsk litteratur. Med tydelige

regler for rettighetsoverdragelse av åndsverk, gir en normalkontrakt rimelig forutsigbarhet for opphaverens inntekter.

Vi ser det som fundamentalt viktig, slik departementet tar til orde for i høringsnotatet, at normalkontraktene støtter seg på åndsverkloven § 69 om opphavers rett til rimelig vederlag. Høringsnotatet poengterer videre normalkontrakten som retningsgivende ved tvister om rettighetsoverdragelse av litterære verk. En opphaver vil kunne påberope seg samme eller tilsvarende vilkår som i en normalkontrakt. Dette er etter Forfatterforbundets skjønn et svært viktig prinsipp da det også sikrer opphavere som utgir på små forlag eller er selvpublisister må følge bransjestandarder for honorarer. Normalkontrakten styrker forfatternes rettigheter og gir så vel opphavere som utgivere forutsigbare rammer.

Vi ber også departementet merke seg, og ta hensyn til, at EU har vedtatt nye retningslinjer som tillater selvstendig næringsdrivende å inngå kollektive avtaler på områder der den selvstendig næringsdrivende er i en svak forhandlingsposisjon. Forfatterforbundet antar at en slik tillatelse innen EU også vil bli gjeldende praksis i Norge.

Forfatterforbundet støtter også at illustratører må gis anledning til å forhandle om normalkontrakt.

Vi deltar gjerne i ytterligere samtaler rundt om det er behov for – med hensyn til opphavernes yrkesrettigheter eller litteraturpolitikk for øvrig – en forskriftsregulering av anvendelsen av normalkontrakten.

Det kan være situasjoner der en normalkontrakt ikke er eneste måten å regulere hvordan en opphaver kan overdra rettigheter på. Lov eller forskrift bør ikke sperre for anledningen til å inngå andre avtaler om skriveoppdrag på nærliggende felt med tilsvarende eller bedre vilkår.

§ 5. Fastpris på bøker

Leverandøren skal sette en fastpris for hvert publiseringsformat for den enkelte tittel.

Fastprisen gjelder for leverandører og forhandlere i [12][18] måneder fra første gang tittelen utgis av en norsk leverandør.

Leverandøren kan forlenge fastprisperioden med inntil sju år for særlig ressurskrevende utgivelser, mot å tilby sine forhandlere full returrett.

E-bøker og digitale lydbøker med fastpris kan ikke gjøres tilgjengelige i digitale abonnementstjenester før fastprisperioden for tittelen etter første eller annet ledd er utgått.

Departementet kan gi forskrift om fastpris på reelle nyutgaver av en tittel etter at fastprisperioden etter første eller andre ledd er utløpt.

Departementet gir forskrift om vilkår for kvantumsrabatter til sluttbruker, rabatter til bibliotek og rabatter ved samtidig salg av ulike formater av samme tittel i fastprisperioden.

Kommentar:

FF støtter paragrafens utforming, og vi går inn for prinsippet om rullerende fastpris i 18 måneder fra første gang tittelen utgis av en norsk leverandør. En lengst mulig fastprisperiode vil gi forfatteren forutsigbare inntekter fra det enkelte eksemplarsalg av bøker i de ulike utnyttelsesformene.

Lovforslaget ser ikke ut til å hensynta til at billigbøker (pocket) må ses som en egen utnyttelsesform som henvender seg til potensielt nye lesere og kunder. Dette er særlig aktuelt for skjønnlitterære utgivelser.

Etter Forfatterforbundets skjønn bør paragrafen ha et tillegg som presiserer at sekundære fysiske utnyttelsesformer skal ha en minimumsperiode i fastpris. Dersom et verk kommer ut i et sekundært fysisk format, kan det være en mulighet å gi den nye utnyttelsesformen en egen fastprisperiode på minst 9 måneder, uavhengig av verkets opprinnelige utgivelsestidspunkt.

FF støtter prinsippene om at E-bøker og Lydbøker i fastpris ikke kan gjøres tilgjengelig i strømmetjenester på strømevilkår, men mener som høringsnotatet utdyper at E-bok og Lydbok kan gjøres tilgjengelig for stykksalg til fastpris i strømmetjenestenes plattformer i fastprisperioden. Dette vil øke mange forfatteres eksponering mot slutt kunder.

Vi er kjent med at andre høringsinstanser vil foreslå at man heller videreføre dagens prinsipp om egen fastprisperiode for hver enkelt utnyttelsesform. Forfatterforbundet mener dette er en dårligere løsning enn den vi skisserer med 18 mndr, Men dersom departementet vil vurdere 12 mndr. er vår sekundære posisjon en løsning med 12 måneders virketid per utnyttelsesform.

FF mener at spesielle hensyn til serielitteraturen, som har sin egen innarbeidete prispolitikk og utgivelsestakt, må innarbeides i forskriften som ivaretar og regulerer sjangerens spesielle behov. Som prinsipp bør §5 Fastpris også gjelde for serielitteratur, med unntak av første bok i en serie.

Vi støtter høringsnotatet forslag om å fjerne den generelle adgang til å gi 12,5 % rabatt. I et fastprisregime blir dette i praksis et forskjøvet nullpunkt for fastpris. Bransjeaktører poengterer at prisingen av nye bøker gjøres ut ifra at den uansett skal selges med 12,5% rabatt. Slik sett gjør denne rabatten faktisk bøker dyrere.

Lovforslagets åpning for å gi «rabatter ved samtidig salg av ulike formater av samme tittel i fastprisperioden», virker også klokt fordi det likestiller formater.

§ 6. Plikt til å skaffe og levere papirbøker og e-bøker

En forhandler som har omsetning av papirbøker som kjernevirksomhet, skal på forespørsel fra en sluttkunde skaffe papirbøker som lagerføres av en leverandør.

En leverandør skal på bestilling fra forhandler levere papirbøker og e-bøker som leverandøren har tilgjengelig til en forhandler som bestiller disse. Departementet gir forskrift om gjennomføringen av forhandlernes og leverandørenes plikter etter første og andre ledd. Departementet kan gi forskrift om at første og andre ledd får anvendelse for forhandlere og leverandører som ikke har omsetning av bøker som kjernevirksomhet.

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter utformingen av paragrafen. Forfatterforbundet understreker viktigheten av at skaffe- og leveringsplikten lovfestes. Plikten følger i dag av avtale og gjelder bare for aktører organisert i Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen. Dette kan hindre enkelte aktørers distribusjon og være konkurransevridende ved at plikten bare gjelder avtalepartene. I et bokmarked med stadig nye aktører, og et økende antall selvpublisister, er det viktig at lovgiver legger til rette for likebehandling også når det gjelder tilgjengelighet av bøker. Lovfesting av skaffe- og leveringsplikten fremmer forfatter- og leserinteressene og lovens formål om bredde, mangfold og kvalitet. Størst mulig tilgjengelighet av bøker bidrar også til å fremme viktige samfunnshensyn som demokrati og en åpen samfunnsdebatt.

§ 7. Plikt til å tilby og levere digitale lydbøker

En forhandler som tilbyr digitale lydbøker i eksemplarsalg skal tilby alle lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelige for distribusjon fra leverandørene.

En digital abonnements tjeneste som har formidling av lydbøker som kjernevirksomhet skal tilby eksemplarsalg av alle lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelige for distribusjon fra leverandørene.

En leverandør skal levere eksemplarer av digitale lydbøker til enkeltsalg i digitale abonnements tjenester, til forhandlere som omsetter lydbøker og til bibliotek.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av forhandlernes, abonnements tjenestenes og leverandørenes plikter etter første til tredje ledd.

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter paragrafens utforming, men har noen merknader:

Ved eksemplarsalg av lydbøker må det sikres en plattformnøytral leveringsmulighet, slik at filene en lytter har kjøpt ikke er bundet til en plattform. Det vil skape uheldige nettverkseffekter i form av innlåsing dersom kjøpte filer ikke kan medtas om kunden ønsker å bytte plattform.

Forfatterforbundet mener at e-bøker også bør kunne gjøres tilgjengelig for stykksalg i strømmetjenestene.

Videre mener vi at departementet må se nærmere på, og regulere i forskrift, en åpenhet rundt strømmetjenestenes algoritmer for utvalg og presentasjon av titler til strømmetjenestenes brukere. Det er ingen grunn til at strømmetjenestene ikke skal kunne gi nøytral innsikt i hvordan algoritmene for presentasjon av titler fungerer, slik at man ser at eierforlagenes egne titler ikke prioriteres på bekostning av titler fra andre utgivere. En slik åpenhet blir særdeles viktig når titler også skal tilbys for stykksalg. Skal skaffeplikten fungere i tråd med lovens formål, er det sentralt at strømmetjenestene ikke forskjellsbehandler de ulike utgiverne.

Vi er enige i at befolkningen bør få tilgang til digitale lydbøker via de offentlige bibliotekene. Vi tror imidlertid *ikke* det bør innføres en forpliktelse for forlagene til å levere til bibliotekene på samme måte som til forhandlere. Dette kan skape konkurrerende strømmeplattformer med gratis innhold.

Vi ber derfor departementet vurdere om særegne betingelser for bibliotekene heller kan innføres i form av spesielle abonnementsvilkår og/eller i rabattene som nevnes i § 5.

§ 8. Litteraturabonnement

Leverandører kan samarbeide om å tilby forhandlere forskjellige typer litteraturabonnement.

Leverandørene skal tilby litteraturabonnementene til samme rabattsats og med identiske vilkår til alle forhandlere som tegner samme type abonnement.

Leverandøren kan forlenge fastprisperioden med inntil sju år for særlig ressurskrevende utgivelser, mot å tilby sine forhandlere full returrett.

Departementet kan gi forskrift om nærmere bestemmelser om litteraturabonnementene.

Kommentar:

FF støtter utformingen av paragrafen. Her likestilles alle leverandører. Det er imidlertid viktig at forskriften presiserer at en slik ordning ikke kan basere seg på innkjøpsordningen alene. Det må være reell mulighet for alle utgivelser til å komme med, uten at det gis konkurransemessige fordeler for innkjøpte titler. Slik sikres målsettingen om å sikre et bredest mulig utvalg av litteratur i flest mulig bokhandler, slik at tilgangen på bøker blir best mulig over hele landet.

§ 9. Samarbeid om fellesnedsettelse

Det kan samarbeides om fellesnedsettelse på bøker. En leverandør kan i forbindelse med fellesnedsettelse kun fastsette veiledende utsalgspriser for sine bøker.

Samarbeidet kan ikke gå ut på å begrense en forhandlers adgang til å gjennomføre salg utenom fellesnedsettelse, eller om å begrense fellesnedsettelse til visse kampanjer.

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter utformingen av paragrafen.

§ 10. Frakt- og leveringsbetingelser

Departementet gir forskrift om felles standardbetingelser for betaling, frakt og levering ved bokomsetning.

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter forslaget. Det er viktig at departementet følger utviklingen og fortløpende vurderer om det oppstår behov for ytterligere regulering som bidrar til at fastprisen ikke blir uthult. For eksempel en norsk variant av den såkalte «Lex Amazon» i Frankrike.

Spørsmålet er om den høye returkostnaden er reell eller om den er et unødvendig hinder for å melke kua?

§ 11. Vilkår for forhandlinger mellom leverandør og forhandler

Avtaler regulert av denne loven kan ikke inneholde særlig gunstige vilkår basert på eierskap mellom leverandør og forhandler.

[For papirbøker som har fastpris i henhold til § 5, skal det være en maksimalsats og en minimumssats for innkjøpsrabatt fra leverandør til forhandler. Dette er ikke til hinder for at leverandør og forhandler kan inngå individuelle avtaler om andre ytelser, så lenge gjensidige tiltak bidrar til å oppnå lovens formål og er målbare. Rabatter i henhold til § 8 gjelder uavhengig av denne bestemmelsen.

Departementet gir forskrift om størrelsen på satsene.

Departementet kan gi forskrift om rabatter for innkjøp av e-bøker og digitale lydbøker.]

Kommentar:

Forfatterforbundet støtter forslaget. Vi forventer at loven likebehandler små og store aktører på både forhandler- og leverandørsiden. Loven må sikre transparens og sørge for at det ikke finnes skjulte markedsmekanismer som favoriserer noen aktører over andre, enten det er basert basert på eierskap eller andre forhold.

Sett fra et forfatterståsted deler vi mange av departementets vurderinger av hvorvidt avanseregulering er et riktig virkemiddel å ha med i bokloven. Slik dagens normalkontrakter er utformet, er det forskjell i de ulike normalkontraktene og utnyttelsesformene på om bokhandlerrabatten får direkte konsekvens for opphaverens inntekt.

I det tilfellet at nye normalkontrakter skulle ta utgangspunkt i forlagenes inntekt ved salg av en bok, vil forhandlerrabatten påvirke beregningsgrunlaget for royalty. Særlig da vil høye rabatter til bokhandlerleddet innvirke på økonomien til dem som skaper bøkene som selges.

Vi ønsker at departementet åpner for muligheten til å innføre avanseregulering, med en maksimal- og minimumssats slik departementet foreslår i høringsnotatet. Dette bør reguleres i forskrift slik at muligheten til å justere seg inn senere ikke krever en lovendring. En slik regulering ikke nødvendigvis bør være lik i de ulike delmarkedene.

§ 12. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

På vegne av Forfatterforbundet

Eystein Hanssen
Leder